

Sygn. akt II Ca 631/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 września 2018 roku

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Tryb. Wydział II Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący	SSO Jarosław Gołębiowski
----------------	--------------------------

po rozpoznaniu w dniu 21 września 2018 roku w Piotrkowie Tryb.

na posiedzeniu niejawnym w postępowaniu uproszczonym

sprawy z powództwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w B.

przeciwko N. K.

z udziałem Prokuratura Rejonowego w Piotrkowie Tryb.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Rejonowego w Piotrkowie Tryb. z dnia 16 maja 2018 roku, sygn. akt I C 702/18

- 1. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że zasądza od pozwanej N. K. na rzecz powoda (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w B. kwotę 1.678 (jeden tysiąc sześćset siedemdziesiąt osiem) złotych z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 2 maja 2017 roku do dnia zapłaty, znosząc wzajemnie pomiędzy stronami koszty procesu;**
- 2. oddala powództwo i apelację w pozostałym zakresie;**
- 3. znosi wzajemnie pomiędzy stronami koszty procesu za instancję odwoławczą.**

Sygn. akt II Ca 631/18

UZASADNIENIE

Wyrokiem zaocznym z dnia 16 maja 2018 roku, wydanym w sprawie I 702/18, po ponownym rozpoznaniu sprawy, Sąd Rejonowy w Piotrkowie Tryb. oddalił powództwo (...) Spółki Akcyjnej w B. przeciwko N. K. o zapłatę.

Podstawę powyższego rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne Sądu Rejonowego:

W dniu 7 stycznia 2016 roku powód (...) S.A. z siedzibą w B. (pożyczkodawca) zawarł z pozwaną N. K. (pożyczkobiorcą) umowę pożyczki numer (...). Pozwanej została udzielona pożyczka w kwocie 6.484 złotych. Kwota wypłaconej pożyczki wynosiła 2.500 złotych, koszt ubezpieczenia – 3.576 złotych, opłata przygotowawcza – 408 złotych, wynagrodzenie umowne – 260 złotych, a całkowita kwota do zapłaty przez pozwaną - 6.744 złotych.

W dniu 7 lipca 2015 roku pozwana wystawiła weksel własny in blanco z klauzulą nie na zlecenie na rzecz (...) S.A jako zabezpieczenie zwrotu pożyczki na podstawie umowy numer (...) z dnia 7 lipca 2015 roku oraz wykonania innych zobowiązań wynikających z tej Umowy. Pozwana upoważniła ww. podmiot do wypełnienia weksla na sumę odpowiadającą jego zadłużeniu.

Powód wypełnił przedmiotowy weksel własny in blanco na kwotę 7.479,54 złotych.

W dniu 1 czerwca 2016 roku przez stronę powodową zostało sporządzone pismo, w którym powód informuje pozwaną o wypowiedzeniu pozwanej umowy pożyczki numer (...) z zachowaniem 30-dniowego terminu. Jednocześnie powód wskazał, że zgodnie z postanowieniami umowy pożyczki oraz deklaracji wekslowej wystawiony przez pozwaną weksel in blanco został wypełniony na kwotę 7.479,54 złotych.

Pozwana dokonała wpłat na poczet udzielonej jej pożyczki, które zaliczone zostały przez powoda na poczet należności głównej.

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy uznał, że powództwo nie zasługuje na uwzględnienie.

Motywuując powyższe wskazał, że przedmiotem niniejszego postępowania było zobowiązanie wekslowe, powstałe wskutek wystawienia w dniu 7 stycznia 2016 roku przez pozwaną N. K. weksla własnego in blanco z klauzulą nie na zlecenie na rzecz (...) S.A z siedzibą w B.. Weksel, z którego wynika roszczenie powoda nie był przedmiotem obrotu, a spór toczy się wyłącznie między wystawcą weksla a remitentem. Powód wypełnił przedmiotowy weksel na kwotę 7.479,54 złotych i wezwał pozwaną do jego wykupu.

Dla instytucji weksla in blanco zasadnicze znaczenie mają przepisy art. 10 i 13 Prawa wekslowego (Dz.U. z 2016 r. poz. 160). Z przytoczonych przepisów wynika po pierwsze, że weksel in blanco ma charakter niezupełny, gdyż ostateczną treść oświadczenia dłużnika wekslowego kreuje odbiorca weksla i po drugie, że obie strony stosunku łączą odpowiednie porozumienia. Niezupełność weksla odnosi się do zakresu jego minimalnej treści, aby móc nazwać taki dokument wekslem, gdyż z istoty weksel in blanco nic zawiera wszystkich elementów koniecznych. Orzecznictwo w tym względzie stoi na stanowisku, że wystarczający jest właściwie jeden podpis osoby złożony w zamiarze zaciągnięcia zobowiązania wekslowego (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2009 roku, III CZP 98/09 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2008 roku, I CSK 548/07, OSNC-ZD 200), Nr B. poz. 49). Odbiorca weksla otrzymuje upoważnienie do jego wypełnienia zgodnie z zawartym przez strony porozumieniem, zwanym deklaracją wekslową. Odbiorcy weksla przysługuje zatem prawo kształtujące. Zobowiązanie wręczającego weksel do zapłaty według treści nadanej temu dokumentowi w wyniku uzupełnienia go zgodnie z udzielonym upoważnieniem, powstaje tylko o tyle, o ile uzupełnienia dokonała osoba uprawniona i wyłącznie w zakresie, w jakim treść uzupełnienia pokrywa się z treścią upoważnienia wynikającego z zawartego porozumienia. W związku z powyższym w razie niezgodnego z porozumieniem wypełnienia weksla in blanco na niekorzyść dłużnika wekslowego nie powstaje zobowiązanie wekslowe o treści wyrażonej w wekslu. Porozumienie wekslowe stanowi więc ogniwo łączące zobowiązanie ze stosunku podstawowego ze zobowiązaniem wekslowym.

Wypełnienie weksla niezgodnie z deklaracją wekslową nie oznacza, że wystawca, w ogóle nie jest zobowiązany wekslowo. W takiej sytuacji odpowiedzialność wekslowa dłużnika istnieje tylko w takich granicach, w jakich weksel został wypełniony, stosownie do porozumienia wekslowego, a więc w takim zakresie, w jakim odpowiadałby wystawca, gdyby weksel został prawidłowo wypełniony.

Sąd Rejonowy wskazał, że przedmiotowy weksel stanowił zabezpieczenie zawartej między stronami w dniu 7 stycznia 2016 roku umowy numer (...) na podstawie, której powód udzielił pozwanej pożyczki w kwocie 6.484 złotych. Całkowity koszt pożyczki wynosił kwotę 4.244 złotych. w tym koszt ubezpieczenia – 3.576 złotych, opłata przygotowawcza – 408 złotych, wynagrodzenie umowne – 260 złotych, a całkowita kwota do zapłaty przez pozwaną – 6.744,00 złotych.

Pismo Prokuratora Rejonowego z dnia 25 kwietnia 2018 roku Sąd I instancji potraktował jako zarzut w trybie art. 10 ustawy Prawo wekslowe. Przepis ten stanowi, że jeżeli weksel, niepełny w chwili wystawienia, uzupełniony został niezgodnie z zawartym porozumieniem, nie można wobec posiadacza zasłaniać się zarzutem, że nie zastosowano się do tego porozumienia, chyba że posiadacz nabył weksel w złej wierze albo przy nabyciu dopuścił się rażącego niedbalstwa.

Wniesienie takiego zarzutu przenosi swoiście spór z obszaru prawa wekslowego na obszar prawa cywilnego w zakresie przepisów regulujących stosunek podstawowy. Wobec tego najdalej na rozprawie – po wniesieniu zarzutu przez prokuratora – strona powoda powinna była wnosić o przeprowadzenie dowodów, z których wynikać miałyby okoliczności wskazujące na zaciągnięcie przez pozwaną zobowiązania, którego wykonania przez pozwaną weksel miał zabezpieczać (por. uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 18 lutego 2016 roku sprawie 1A Ca 1219/15).

W ocenie Sądu Rejonowego strona powodowa nie wykazała w jakikolwiek sposób, aby pozwanej została udzielona ochrona ubezpieczeniowa – brak umowy ubezpieczenia zawartej z ubezpieczycielem. Powód nie przedstawił również dowodu na okoliczność pokrycia składki ubezpieczeniowej.

W konsekwencji uznać należy, że pozwana nic została objęta ochroną ubezpieczeniową, a więc bezzasadne jest żądanie od niej zapłaty składki.

Należy ponadto zwrócić uwagę na rozstrzygnięcia zawarte umowie pożyczki. Mowa jest tam o opłacie przygotowawczej w kwocie 408 złotych i wynagrodzeniu umownym w wysokości 260 złotych. Razem te kwoty dają sumę 668 złotych, a w jednej z kolejnych kolumn części umowy RRSO określono na 236,34%. Zatem owe zapisy budzą wątpliwości w zakresie ich legalności z uwagi na treść art. 3851 k.c., które to sąd winien jako wynikające z prawa materialnego wziąć pod uwagę z urzędu.

Art. 385¹ § 1 k.c. statuuje klauzulę generalną, w świetle której ocenie podlegają umowy zawierane z konsumentami umowy, z wyłączeniem postanowień określających jednoznacznie sformułowane główne świadczenia stron oraz tych postanowień, na których treść konsument miał rzeczywisty wpływ. Zgodnie z przywołanym przepisem postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Dla zastosowania wskazanego przepisu przesłanki – sprzeczność z dobrymi obyczajami i rażąco naruszenie interesów konsumenta, muszą zachodzić równocześnie. Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w uzasadnieniu wyroku wydanego w dniu 19 stycznia 2011 roku, w sprawie XVII AmC 149/10, Legalis 739438, przywołując stanowisko Sądu Najwyższego wskazał, że przesłankami abuzywności postanowień wzorca umownego jest ich sprzeczność z dobrymi obyczajami i rażąco naruszenie interesów konsumenta. Przyjmuje się, że istotą dobrych obyczajów jest szeroko rozumiany szacunek do drugiego człowieka (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 czerwca 2004 roku, I CK 635/03). Dobre obyczaje to reguły postępowania zgodne z etyką, moralnością i aprobowanymi społecznie obyczajami. Sprzeczne z dobrymi obyczajami są m.in. działania wykorzystujące choćby niewiedzę, brak doświadczenia konsumenta, naruszenie równorzędności stron umowy, działania zmierzające do dezinformacji, wywołania błędnego przekonania konsumenta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności. Chodzi, więc o działanie potocznie określane jako nieuczciwe, nierzetelne, odbiegające in minus od przyjętych standardów postępowania.

Zdaniem Sądu Rejonowego wysokość opłat określonych w umowie przesądza o tym, że jest to niedozwolone postanowienie umowne, które sprowadza się de facto do zagwarantowania przez powoda wyższego wynagrodzenia za korzystanie z kapitału, które nie jest dopuszczalne w świetle art. 359 § 2¹ k.c., a żądanie powoda w tymże zakresie stanowiło w istocie próbę dochodzenia ukrytych odsetek, co jest sprzeczne z ustawą, istoty tych należności powód w ogóle nie wykazał. W tym zakresie postanowienie umowy pożyczki z dnia 23 listopada 2015 roku jest sprzeczne z ustawą i jako takie nieważne (art. 58 § 1 k.c.).

Mając powyższe na względzie Sąd Rejonowy oddalił powództwo jako bezzasadne, z uwagi na wcześniejsze rozważania jak również z uwagi na fakt, iż pozwana według oświadczenia samego powoda dokonała wpłat na poczet należności głównej, jednakże powód do chwili zamknięcia rozprawy pomimo wezwań Sądu nie przedstawił rozliczenia, jakie kwoty i kiedy zostały przez pozwaną wpłacone, wobec czego nie było możliwości zweryfikowania, czy wpłaty te wyczerpały należność główną w wysokości 2.500 złotych.

Powyższy wyrok zaskarżyła apelacją strona powodowa (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w B.. Apelująca zarzuciła wyrokowi naruszenie:

– art. 10 ustawy z 28 kwietnia 1936 roku prawo wekslowe w zw. z art. 48 ustawy z 28 kwietnia 1936 roku – Prawo wekslowe oraz art. 6 k.c. poprzez przyjęcie, iż ciężar dowodu w niniejszej sprawie spoczywał na stronie powodowej w sytuacji, gdy powództwo zostało oparte na podstawie weksla in blanco a tym samym sprawa niniejsza nosiła charakter sprawy wekslowej powodując, iż obowiązek udowodnienia wad wypełnionego weksla, niezgodności z deklaracją wekslową czy też nieistnienia zobowiązania, bądź wykazania, iż zobowiązanie to nie opiewa na kwotę wskazaną w treści weksla zgodnie z zawartym przez strony porozumieniem obarcza stronę pozwaną a nie powodową, tymczasem strona pozwana w żaden sposób nie wykazała niezasadności kwoty wyrażonej na wekslu;

– art. 233 § 1 k.p.c. i art. 232 k.p.c. i art. 339 § 2 k.p.c. poprzez uznanie za nienależne żądania pozwu w sytuacji, gdy strona pozwana nie wypowiedziała się co do stanu faktycznego przedstawionego w pozwie i nie podniosła żadnych zarzutów przeciwko dowodom przedstawionym przez powódkę; w konsekwencji Sąd I instancji nie wydał wyroku zaoczego zasądzającego roszczenie powódki podczas gdy spełnione zostały wymogi dla wydania takiego wyroku;

– art. 3 k.p.c., art. 227 k.p.c., art. 232 k.p.c. i art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. oraz art. 101 ustawy z 28 kwietnia 1936 roku – Prawo wekslowe poprzez nieuwzględnienie powództwa w wypadku gdy powódka oparła swoje roszczenie na przedstawionym do zapłaty, prawidłowo wypełnionym i ważnym dokumencie wekslowym;

– art. 232 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. poprzez działanie za stronę pozwaną w sytuacji, gdy z treści tego przepisu wynika, iż w pierwszej kolejności to strona dowodzi swoich twierdzeń, a dopiero po wyczerpaniu środków dowodowych Sąd może dopuścić dowód niewskazany przez stronę;

– art. 485 § 2 k.p.c. poprzez niewydanie w niniejszej sprawie nakazu zapłaty mimo, że powódka dochodziła od strony pozwanej zapłaty z należycie wypełnionego weksla, którego prawdziwość i treść nie nasuwały wątpliwości.

Wskazując na powyższe apelująca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie na rzecz powódki od pozwanej kwoty 7.479,54 złotych, tj. uwzględnienie powództwa w całości, wraz z umownymi odsetkami za opóźnienie równymi dwukrotności wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia 2 lipca 2016 roku do dnia zapłaty oraz zasądzenie na rzecz powódki od pozwanej kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych, bądź też ewentualnie o uchylenie ww. orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Ponadto wniosła o zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja zasługuje na częściowe uwzględnienie.

W sprawie niniejszej zgłosił swój udział Prokurator Prokuratury Rejonowej w Piotrkowie Tryb. jako rzecznik interesu publicznego. Złożył pismo procesowe z dnia 16 czerwca 2018 roku (por. k. 35 i k. 35 verte), w którym zakwestionował umowę pożyczki, jaka została zawarta pomiędzy stronami. Podniósł, iż w jego ocenie zawiera ona niedozwolone klauzule i prowadzi to do częściowej nieważności umowy. Pismo to zawiera również szereg wniosków dowodowych.

Z powyższych względów sprawa niniejsza przestała być sprawą, w której żądanie oparte jest na dokumencie wekslowym.

Pismo prokuratora stanowi bowiem w istocie próbę podważenia ważności węzła podstawowego w oparciu, o który został wystawiony i wypełniony weksel.

Przedstawione względy odpierają zarzut w apelacji, iż rozpoznając sprawę, Sąd I instancji nie poprzestał jedynie na wekslu jako abstrakcyjnemu zobowiązaniu. Powyższe uwagi czynią bezzasadnym zarzut obrazy zaskarżonym wyrokiem art. 10 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 roku Prawo wekslowe oraz art. 6 k.c.

Również ciężar dowodzenia, wobec stanowiska procesowego prokuratora uległ zmianie.

Wobec zarzutów wniesionych w piśmie z dnia 16 czerwca 2018 roku powinnością powoda było podjęcie polemiki z twierdzeniami prokuratora i wykazanie, że umowa – wbrew jego stanowisku – jest zgodna z prawem oraz dobrymi obyczajami.

Złożona do akt sprawy umowa pożyczki upoważniała Sąd Rejonowy do uznania, że zawiera ona postanowienia niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ k.c. Nie może bowiem budzić wątpliwości fakt, iż koszt pożyczki jest wielokrotnością sumy faktycznie oddanej do dyspozycji klientowi.

Podkreślenia jednak wymaga, że ingerencja Sądu w rozpoznanej sprawie była zbyt daleko idąca, albowiem zasadne było zasądzenie na rzecz powoda od pozwanej udzielonej kwoty pożyczki pomniejszonej o dwie dokonane przez nią raty pożyczki (2.500 – 2 x 281), czyli łącznie 1.938 złotych oraz kwotę wynagrodzenia umownego w wysokości 260 złotych.

Z tych przyczyn należało na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienić zaskarżony wyrok w ten sposób, że zasądzić od pozwanej na rzecz powoda (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w B. kwotę 1.678 złotych z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 2 maja 2017 roku do dnia zapłaty, oddalić powództwo w pozostałym zakresie i znieść wzajemnie pomiędzy stronami koszty procesu na podstawie art. 100 k.p.c.

Odsetki ustawowe zasądzono od dnia 2 maja 2017 roku, a więc od daty doręczenia odpisu pozwu pozwanej (k. 30), albowiem w aktach sprawy brak jest dowodu doręczenia pozwanej wypowiedzenia umowy pożyczki (k. 8).

Apelacja w pozostałej części jako niezasadna podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

Zarzut naruszenia art. 485 § 2 k.p.c. jest zasadny, jednakże należy stwierdzić, iż uchybienie to nie miało charakteru istotnego i nie rzutowało na wynik końcowego rozstrzygnięcia.

Zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., art. 232 k.p.c. i art. 339 § 2 k.p.c. jest bezprzedmiotowy. Sąd wydając wyrok zaoczny nie jest bezkrytycznie związany twierdzeniami stanowiącymi uzasadnienie żądań pozwu. Naruszenie prawa materialnego Sąd winien brać pod uwagę z urzędu. Inicjatywa prokuratora i zajmowane przez niego stanowisko procesowe upoważniały Sąd Rejonowy do zweryfikowania twierdzeń objętych pozwem. Wydanie wyroku zaocznego nie eliminuje możliwości przeprowadzenia postępowania dowodowego.

Z przyczyn podanych wyżej brak podstaw do sformułowania zarzutu opartego na obrazie art. 3 k.p.c., art. 232 k.p.c., art. 187 § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. Ciężar dowodzenia, nie zaś obowiązek po stronie pozwanego, to efekt wdania się w spór przez prokuratora, który zwalczał postanowienia umowy pożyczki, wnioskując o przeprowadzenie szeregu dowodów w sprawie.

Mając zatem na względzie przedstawione ustalenia, rozważania i powołane przepisy, należało orzec jak w sentencji.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 100 k.p.c.